



پیش‌ها و پانچ‌ها

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوب‌ها شیخ خیرالدين حفظه الله تعالى

موضوع:

احکام؛ طلاق، لعان، ایلاء و عده

بسم الله الرحمن الرحيم

پرسش

نویسنده: مهدیه

تاریخ: ۱۳۹۹/۵/۳

مردی زن خود را طلاق داده است، ولی در زمان عده، برای دیدار و صحبت دوباره به نزد او می‌رود و بین آن‌ها نزدیکی (جماع) پیش می‌آید. تکلیف این دو چیست؟ آیا گناهی مرتکب شده‌اند؟ آیا به هم حرام هستند؟ آیا به خاطر نزدیکی در عده، باز باید صیغه‌ی طلاق خوانده شود؟ آیا زن تا سه ماه دیگر از زمان نزدیکی باید عده نگاه دارد؟ لطفاً راهنمایی بفرمایید. با تشکر

پاسخ

تاریخ: ۱۳۹۹/۵/۸

مرد و زن در زمان عده‌ی طلاق رجعی، می‌توانند به هم رجوع کنند؛ چنانکه خداوند فرموده است: «وَبُعُولَتُهُنَّ أَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ فِي ذَلِكَ إِنْ أَرَادُوا إِصْلَاحًا»^۱؛ «و شوهرانشان به برگرداندن آن‌ها در آن (یعنی در زمان عده‌ی طلاق رجعی) سزاوارترند اگر قصد اصلاح دارند» و ظاهر این است که نزدیکی آن دو در این زمان، رجوع محسوب می‌شود، مشروط به اینکه با قصد آشتی و بازگشت باشد؛ چراکه خداوند چنین قصدی را شرط دانسته و فرموده است: «إِنْ أَرَادُوا إِصْلَاحًا»؛ «اگر قصد اصلاح دارند» و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نیز فرموده است: «إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّةِ»^۲؛ «جز این نیست که اعمال به نیت است» و این نظر مالکیه و شماری از امامیه است و نظر حنفیه، حنبلیه و اکثر امامیه آن است که قصد آشتی و بازگشت لازم نیست، بلکه اگر با قصد عدم آشتی و بازگشت انجام شود نیز رجوع محسوب می‌شود، کاملاً بر عکس نظر شافعیه که رجوع با نزدیکی را جایز و صحیح نمی‌دانند اگرچه با قصد آشتی و بازگشت باشد، در حالی که این دو نظر مصداق افراط و تفریط هستند و نظر معتدل، نظر مالکیه و شماری از امامیه است که با قرآن و سنت متواتر سازگارتر است. بنابراین، حق آن است که نزدیکی مرد و زن در زمان عده‌ی طلاق رجعی

۱. البقرة / ۲۲۸

۲. مسائل علی بن جعفر، ص ۳۴۶؛ صحیح البخاری، ج ۱، ص ۱۹؛ صحیح مسلم، ج ۶، ص ۴۸؛ أمالی الطوسی، ص ۶۱۸

با قصد آشتی و بازگشت، اشکالی ندارد؛ چراکه رجوع محسوب می‌شود و رجوع، عده‌ی طلاق را پایان می‌دهد و آن دورا به حالت زوجیتی که قبل از طلاق داشتند بر می‌گرداند و با این وصف، اگر بخواهند از هم جدا شوند، باید صبر کنند تا زن حیض ببیند و پاک شود و سپس در زمان پاکی او پیش از نزدیکی، بار دیگر صیغه‌ی طلاق را بخوانند. این طلاق دوم خواهد بود که مانند طلاق اول، طلاقی رجعی محسوب می‌شود.

اما نزدیکی مرد و زن در زمان عده‌ی طلاق رجعی بدون قصد آشتی و بازگشت، فارغ از اینکه موضوعی نادر است، جایز نیست؛ زیرا رجعی بودن طلاق، به معنای امکان رجوع در آن است که با قصد آشتی و بازگشت تحقق می‌یابد، نه به معنای بی‌اثر بودن طلاق و باقی بودن زوجیت به حال خود که لازمه‌ی امکان نزدیکی در آن بدون قصد آشتی و بازگشت است؛ با توجه به اینکه اگر به معنای بی‌اثر بودن طلاق و باقی بودن زوجیت به حال خود بود، موجب جدایی بعد از پایان عده نمی‌شد. بنابراین، نزدیکی مرد و زن در زمان عده‌ی طلاق رجعی بدون قصد آشتی و بازگشت، حرام است؛ هر چند موجب حدّ زنا نمی‌شود، مگر در صورت اقرار آن دو به اینکه قصد آشتی و بازگشت نداشته‌اند و از حرام بودن کارشان آگاه بوده‌اند، بل ظاهر آن است که در این صورت نیز حدّ زنا بر آن دو جاری نمی‌شود؛ زیرا امکان رجوع آن دو به یکدیگر بدون نیاز به عقد جدید، حاکی از وجود تفاوتی میان آن دو و دیگران است که مانند شبهه، حد را ساقط می‌کند. بنابراین، برای آن دو کافی است که توبه و استغفار کنند، ولی شایسته است که افزون بر توبه و استغفار، پیش از پایان عده‌ی طلاق، به یکدیگر رجوع کنند و پس از آن اگر قصد طلاق دارند، صبر کنند تا زن حیض ببیند و پاک شود و سپس در زمان پاکی او پیش از نزدیکی، بار دیگر صیغه‌ی طلاق را بخوانند؛ چراکه در غیر این صورت، زن باید عده‌ی خود را از زمان طلاق حساب کند، در حالی که پس از آن نزدیکی کرده و ممکن است صاحب فرزند شود و این مفاسدی در پی دارد. از این رو، علامه منصور هاشمی خراسانی حفظه الله تعالی به رجوع در چنین حالتی امر کرده و مستفاد از امر او وجوب آن است، اگرچه از باب احتیاط؛ چنانکه یکی از یارانمان ما را خبر داد، گفت:

«سَأَلْتُ الْمُنْصُورَ عَنِ الرَّجُلِ يُطَلِّقُ امْرَأَتَهُ، ثُمَّ يَجَامِعُهَا قَبْلَ انْقِضَاءِ الْعِدَّةِ، فَقَالَ: هَذِهِ رَجْعَةٌ، قُلْتُ: إِنَّهُ لَمْ يَرِدِ الرَّجْعَةُ، فَقَالَ: كَيْفَ جَامَعَهَا وَهُوَ لَمْ يَرِدِ الرَّجْعَةُ؟! قُلْتُ: أَخَذَتْهُ شَهْوَةٌ فَجَامَعَهَا، قَالَ: وَهَلْ يُرَاجِعُ الرَّجُلُ إِلَّا إِذَا أَخَذَتْهُ شَهْوَةٌ؟! قُلْتُ: إِنَّهُ لَمْ يَرِدِ الرَّجْعَةُ، قَالَ: يُرَاجِعُهَا وَإِنْ رَغِمَ أَنْفُهُ»؛ «از منصور درباره‌ی مردی پرسیدم که زنش را طلاق می‌دهد، سپس با او پیش از انقضای عده نزدیکی می‌کند، فرمود: این رجوع است، گفتم: او قصد رجوع نداشته است، فرمود: چگونه با او نزدیکی کرده اگر قصد رجوع نداشته است؟! گفتم: شهوتی او را عارض شده، پس با او نزدیکی کرده است، فرمود:

آیا مرد جز هنگامی که شهوتی او را عارض می‌شود، رجوع می‌کند؟! گفتیم: او قصد رجوع نداشته است، فرمود: به او رجوع می‌کند اگر چه بینی اش به خاک مالیده شود!».

بنابراین، مرد نباید در زمان عده‌ی طلاق رجعی بدون قصد آشتی و بازگشت با زن نزدیکی کند، ولی اگر این کار را کرد، باید ضمن توبه و استغفار، به زن رجوع کند و اگر همچنان مایل به جدایی از او بود، بعد از پاک شدن او از حیض و پیش از نزدیکی با او، صیغه‌ی طلاق را بخواند تا او را برای بار دوم طلاق داده باشد و سپس با او نزدیکی نکند تا آن گاه که عده‌اش سپری شود.

ضمناً برای زن جایز نیست که در زمان عده‌ی طلاق رجعی از خانه‌ی شوهر بیرون رود و شوهر نیز نباید او را بیرون کند؛ چنانکه خداوند فرموده است: ﴿لَا تَخْرُجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ﴾؛ «آنان را از خانه‌هایشان بیرون نکنید و خود نیز بیرون نروند مگر اینکه کار زشت آشکاری انجام داده باشند».



پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوب‌های شاهی خراسانی
مجلس خبرگان رهبری

